

Mönster och möjligheter

Genus och gestaltning i 1700-talsopera

Operahögskolan/Stockholms konstnärliga högskola, 20 september 2018

Ett gästspel från Musikhögskolan vid Luleå tekniska universitet, i Piteå
och Högskolan för scen och musik, Göteborgs universitet

Medverkande

På scen:	Tove Dahlberg, alla roller Bo Wannefors, piano
Idé, manus, och iscensättning:	Tove Dahlberg och Kristina Hagström-Ståhl
Ljusdesign:	Tobias Hagström-Ståhl/Lumination of Sweden
Övriga pianister:	Eric Skarby, Tommy Jonsson, Rut Pergament
Coach, maskulinitet:	Eva Johansson

* * *

Hur kan genusforskning och kritiska perspektiv användas i en konstnärlig praktik? Vilka är möjligheterna att arbeta normkritiskt – och normkreativt – med opera? I det här projektet undersöker Tove Dahlberg och Kristina Hagström-Ståhl tillsammans sångarens handlingsutrymme i den konstnärliga processen, samt relationen mellan scenisk och musikalisk gestaltning i operarepertoar.

Med Mozarts opera *Figaros bröllop* (1786) som utgångspunkt och material har Tove och Kristina mötts i en serie laborationer, som syftat till att väcka frågor kring konventioner och "tyst kunskap" inom opera, men även att utveckla metoder för breddade och medvetna val i den konstnärliga processen. Med sig har de haft pianister med lång erfarenhet av att arbeta med Mozarts operor. Tove tar sig an fem kvinnliga och manliga roller ur operan, med en dubbel målsättning: att utmana sina egna vokala och sceniska register och att låta operans scener och arior bli föremål för konstnärlig undersökning. Särskilt har vi tittat på hur sångliga och kroppsliga praktiker *tillsammans* påverkar hur maskulinitet och femininitet kan gestaltas och hur gestaltningen blir läsbar för en publik.

En genomgående frågeställning har gällt relationen mellan operan som material och konstnärligt verk i egen rätt – mellan sångarens och rollens behov. Mötet vi iscensätter är mellan en kanoniserad gestaltningstradition och den kritiska diskussion kring kön och normer som samtiden efterfrågar. Den sceniska redovisningen är ett försök att bjuda in publiken i vår undersökande process, snarare än att uppvisa ett konstnärligt resultat.

Tove Dahlberg är operasångare och doktorand. Sedan examen från Operahögskolan i Stockholm har hon främst varit verksam utomlands. Hon har haft solistuppdrag vid Covent Garden i London, La Monnaie-operan i Bryssel och Lincoln Center i New York, samt på operafestivalerna i Glyndebourne (England), Florens, (Italien) och Aix-en-Provence (Frankrike). Bland rollerna märks Dorabella i *Così fan tutte* och Cherubin i *Figaros bröllop* (Mozart), Kleopatra i *Julius Caesar* (Händel) samt titelrollerna i *Julie* (en ny opera av Philippe Boesmans baserad på Strindbergs drama) och *Pelléas och Mélisande* (Debussy). Toves 50%-seminarium är planerat till december 2018 och därefter kommer hon att flytta över sitt doktorandprojekt från Musikhögskolan vid Luleå Tekniska Universitet (i Piteå) till Stockholms Konstnärliga Högskola och Operahögskolan i Stockholm.

Kristina Hagström-Ståhl är professor vid Högskolan för scen och musik, samt PARSE (Platform for Artistic Research Sweden), Göteborgs universitet. Hon är disputerad i performance studies vid University of California, Berkeley och har även arbetat som forskare och lärare vid California College of the Arts, Lunds universitet och Stockholms dramatiska högskola. Hon var dramaturg för det nationella projektet *Att gestalta kön* och arbetar återkommande med genusfrågor inom scenkonst. Kristina är även verksam som regissör med produktioner på bl a Kungliga Operan/Unga på Operan (*Dido och Aeneas*), Scenkonst Sörmland (*Fröken Julie; Adjö Muffin*) och Folkteatern i Göteborg (*Här skulle vi leva, tillsammans*).

Bo Wannefors är frilansdirigent, pianist, arrangör och repetitör med lång erfarenhet av operabranschen. Han har arbetat både i Sverige och internationellt, återkommande på bl a Kungliga Operan, Göteborgsoperan och Malmö Opera.

Eric Skarby är pianist, kapellmästare, repetitör m m inom opera, musikal och teater och har bl a arbetat på Kungliga Operan, Dramaten, Kulturhuset Stadsteatern och Cirkus.

Tommy Jonsson är organist och pianist och har även arbetat som repetitör på Göteborgsoperan.

Rut Pergament är cembalist och pianist och sedan många år anställd på Göteborgsoperan som repetitör. Hon har dessutom en fil mag i litteraturvetenskap och en i idéhistoria.

Referenser

- Blackmer, C. E., & Smith, P. J. (1995). *En travesti: women, gender subversion, opera*. New York: Columbia University Press.
- Boldrey, R. (1994). *Guide to operatic roles & arias*. Redmond: PST...Inc.
- Butler, J. (1988). Performative acts and gender constitution: An essay in phenomenology and feminist theory. *Theatre journal*, 40 (4), 519-531.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Clément, C. (1988). *Opera, or, the Undoing of Women* (B. Wing, övers.). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Clément, C. (2000). Through voices, history. I M. A. Smart (red.), *Siren songs: Representations of gender and sexuality in opera*. Princeton: Princeton University Press.
- Cotton, S. (2007). *Voice classification and Fach: Recent, historical and conflicting systems of voice categorization*. The University of North Carolina at Greensboro.
- de Beauvoir, S. (1995). *Det andra könet*. Bokförlaget Pan.
- Diamond, E. (1997). *Unmaking Mimesis*. London & New York: Routledge.
- Edemo, G. & Engvoll, I (red.). (2009). *Att gestalta kön: Berättelser om scenkonst, makt och medvetna val*. Teaterhögskolan i Stockholm.
- Hadlock, H. (2000). The Career of Cherubino, or the Trouser Role Grows Up. I M. A. Smart (red.), *Siren Songs: Representations of Gender and Sexuality in Opera*. Princeton: Princeton University Press.
- Hadlock, H. (2012). Opera and gender studies. I N. Till (red.), *The Cambridge Companion to Opera Studies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hagström-Ståhl, K. (2013). Processen med Fröken Julie. En studie i performativitet och genusmedveten gestaltning. *Tidskrift för genusvetenskap*, 1), 81-102.
- Hagström-Ståhl, K. (2016). Feminine Destruction and Masculine Protagonism: Notes on Gender, Iterability and the Canon. *PARSE Journal*, 3: *Repetitions and Reneges*.
- Karlén, L. E., Stormdal, E., & Vinthagen, R. (2008). *Större än så här: Tankar för en genusnyfiken gestaltning*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.
- Karlsson, K. A. (2016). Kärlekssånger - en täckmantel för förbjudna begär. *STM-SJM*, 2016.
- Kloiber, R. (1957). *Taschenbuch der Oper*. Regensburg: Bosse.
- Legge, A. (2001). *The Art of auditioning: a handbook for singers, accompanists and coaches*. Peters.
- Locke, R., P. (1995). What Are These Women Doing in Opera? I C. E. Blackmer & P. J. Smith (red.), *En Travesti: Women, Gender Subversion, Opera*. New York: Columbia University Press.
- McClary, S. (1991). *Feminine endings: Music, gender, & sexuality*. University of Minnesota Press.
- McGinnis, P. Y. (2010). The opera singer's career guide: understanding the European Fach system. *books.google.com*.
- Mulvey, L. (1975). Visual pleasure and narrative cinema. *Screen*, 3, 6-18.
- Potter, J. (1998). *Vocal authority: Singing style and ideology*. Cambridge University Press.
- Reynolds, M. (1995). Ruggiero's Deception, Cherubino's Distractions. I C. E. Blackmer & P. J. Smith (red.), *En Travesti: Women, Gender Subversion, Opera*. New York: Columbia University Press.
- Roselli, J. (1992). *Singers of Italian opera: The history of a profession*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rosenberg, T. (2000). *Byxbegär*. Göteborg: Anamma.
- Rosenberg, T. (2016). *Don't Be Quiet, Start a Riot! On Feminist Activist Performance*. Stockholm University Press.
- Torrence, J. (2018). Rethinking the Performer: Towards a Devising Performance Practice. *VIS Journal*, 0.